

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 67. ANUL XIII.

Sabiuu, in 26 Aug. (7 Sept.) 1865.

Telegrafulu este de doua ori pe septem-
man.. joi'a si Duminec'a. — Prenume-
ratiunea se face in Sabiuu la espeditura
foiei pe afara la c. r. poste, cu bani
gat'a prin scrisori francate, adresate
catra espeditura. Pretiulu prenumerati-
unei pentru Sabiuu este pe anu 7. fl. v. a.
ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pen-
tru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu anu
8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. si tieri straine pe anu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru
intea ora cu 7. cr. sirulu cu litero
nici, pentru a dou'a ora cu 5 1/2 cr. si
pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Escellentia Sea Preasantitulu Archiepiscopu si Metro-
litu Andreiu Baronu de Siagun'a, au sositu eri in
mijloculu nostru, din caletoria Sea dela Vienn'a in cea mai
deplina sanetate. —

Adunarea generala a Asociatiunei.

In nrulu trecutulu alu acestei foi amu publicatu, dupa o st.
corespundintia, pe scurtu, cele ce s'a petrecutu la siedinti'a
prima a Adunarei generali. Avendu acum o corespund. cu date
mai detaiate dela inceputu nu intardiemu a o comunica pu-
bliculu nostru, in credinti'a, ca din acest'a si va face o icona
si mai viia din cele ce s'au petrecutu cu acesta ocaziune fes-
tiva la Abrudu. Eata corespundinti'a :

Abrudu in 17 Augustu 1865.

Adunarea dela Abrudu cu ajutorulu lui Domnedieu se
fini. — Credu ca curiositatea on. publicu — care n'au luat parte
la acesta adunare — va fi incordata, spre a sci, ca ce s'au pe-
trecutu pe la Abrudu in aceste dile de mare insemnate, in
acestu locu romanticu, care totdeun'a au lasatu in ini-
mele celoru ce l'au calcatu — o suvenire nestersa. Centrulu
muntiloru — Abrudulu — au fostu martorulu unei festivitati rare.
— Deci ne grabimu — incatu iarta debilitatea nostra a mul-
tiamu curiositatea on. publicu.

In septemân'a ajunulu adunarei generale candu adeca po-
terile Abrudeniloru erau incordate spre primirea Ad. gen. a As-
sociatiunei române - bucuri'a Abrudeniloru se prefacuse in su-
perare, audindu de o parte acea scire nefavorabila ca Escel.
Sea Preasantitulu nostru Metropolitu si Presiedinte alu As-
sociatiunei Andreiu Baronu de Siagun'a, pentru mai
multe ocupacinni oficiose nu va poté lua parte la adunarea nô-
stra generala, ba dora din caus'a nesanetatii nici chiaru Ilustr.
Sea d. V. presiedinte Tim. Cipariu, — eara de alta parte ve-
diendu ne cu totulu nefavorati de unu tempu frumosu, care se
cerea la intreprinderea unei caletorii mai indelungate. — Abia
diu'a de Vineri ne mai inbucura incatu-va, promitiendu-ne unu
tempu frumosu pe adunare. Sambata era tempu frumosu si
ospetii veniau meru de doue parti, de catra Ungari'a si Zlat-
n'a; ba Sambata ser'a speranti'a nostra de a ave ospeti nu-
merosi — era intemeiata.

Domineca in 15/27 Augustu in diori de diua pe la 4 ore
s'au vestitu festivitaea dilei prin 21 de salve. — Pe la 9 ore
s'au inceputu celebrarea cultulu divinu cu invocarea Spiritu-
lui santu in ambe Bisericele, la care au luat parte tote eta-
bilitatile dimpreuna cu unu poporu numerosu, si anumitu: mai
de tempuriu la cea gr. cat., eara mai tardu la cea gr. orient.
unde tota liturgi'a s'au celebratu intre salve de treascuri cu cea
mai mare solemnitate

Inca in Biserica ne veni scirea ca Il. D. V. presiedinte
Tim. Cipariu au sositu dela Blasiu. — Pela 2 ore dupa amedia-
di, se tinu prandiulu, la care au luat parte 107 persone,
dimpreuna cu cei mai insemnati magiari din Abrudu si Rosi'a
care insa au fostu mai multu prandiu privatu.

La acestu prandiu s'au radicatu mai multe toasté atatu
romanesce catu si unguresce, dintre care celu alu Dlui Baritiu
in privinti'a limbiloru din Elveti'a si Belgi'a, — fratietatea, e-
galitatea si dreptatea au trasu complacerea toturoru ospetiloru.
Dupa prandiu s'au tinutu conferintia preliminaru din partea
comitetulu. —

In 16/28 Augustu dimineti'a priimiramu telegramulu Dsiô-
rei Elis'a Circ'a, prin care cere dela comitetulu de primire
arangiarea unei sale pentru darea unui concertu. — Dr'a El.
Circ'a au sositu insa Domineca ser'a inaintea telegramulu in
Abrudu.

La 9 ore s'au adunatu prin sunetulu clopotulu — toti
membrii, precum si unu publicu ascultatoriu numerosu in Bi-
seric'a gr. or. din Abrudu, unde erau tote pregatite pentru
tinerea conferintieloru. S'au alesu un'a comisiune sub con-
ducerea Ven. Domnu Canonicu G. Mihali, spre a invita pre Il.

D. V. presiedinte la conferintia — Il. D. V. presied. au priimitu
invitatiunea si intrandu in adunare s'au priimitu cu: „Sa
traiesca!“

D. Presiedinte deschide adunarea cu un'a cuventare, in
care si descopere parerea de reu pentru ca n'a potutu fi Esc.
Sea D. Presiedinte in mijloculu acestei stralucite adunari, spre
a o conduce cu tota energi'a indatinata cu tota insufletirea ce
scie insufla in inimele toturoru, se bucura totusi ca Ddieu au
adunatu pe membrii Asociatiunei la unu locu, ca sa se con-
sulteze si mai incolo de afacerile Asociatiunei — speréza ca
adunarea de acum va sa face epoca noua in analele Associa-
tiunei nostre, si ca sa deé ceriulu, ca acestu locu classicu alu
vechiloru nostri parinti sa insuflé in inimele nostre ale toturo-
r'a spiritulu acelu poporu mare, carele in tote partile lumei
unde au petrunsu cu bratiulu loru celu vertosu au introdusu
si cultur'a dimpreuna cu literatur'a româna. In fine saluta adu-
narea generala, catu si pre demnii cetatieni ai Abrudulu, cari
au cuprinsu pe ospeti cu atat'a cordialitate si ospitalitate rara,
si dechiara totdeodata siedinti'a adunarei de deschisa. — Acesta
cuventare s'au priimitu din partea adunarei cu intreitu: „Sa
traiesca!“

D. Adm. prot. Ioanne Galu predà V. presied. o hartia a
Esc. Sele D. Presiedinte, prin care si esprima parerea de reu
ca nici Esc. Sea, precum nici Ilustr. D. V. presiedinte nu voru
poté lua parte la adunare — insa adunarea se pornésca ina-
inte. — Dr. Hodosiu respunde la cuventarea Ilustr. Domnu
Vice presiedinte in numele Abrudeniloru, vorbindu mai
intaiu despre scopulu Asociatiuniloru felurite, si ca astadi to-
te suntu ertate, apoi multiumesce in numele Abrudeniloru Il.
D. V. presied. precum si adunarei intregi pentru onorea ce li
s'a facutu Abrudeniloru. — Dupa o mica discussiune se alegu
notari ad hoc, Iustinu Popfiu si Mateiu Nicol'a. — D. Secre-
tariu Rusu citeste raportulu comitetulu din 1/8 1864 pana 'n
presentu. Dupa aceea se face adunarei cunoscutu ca d. Da-
niilu Popoviciu a depusu tax'a de membru fundatoru, care se
priimi cu: „Sa traiesca!“ — D. Dr. Brendusianu aduce multia-
mita in numele adunarei comitetulu pentru activitatea desvol-
tata indecursulu acestui anu, care se priimese cu: „Sa tra-
iesca!“ — Se citeste hartia D. bibliotecariu Visariunu Romanu,
prin care resignéza de postulu seu, si roga adunarea a alege
altulu in locululu seu. Se citeste a 2-a hartia a D. V. Romanu,
prin care se arata starea bibliotecei, si propune a se compune
unu regulamentu pentru folosirea bibliotecei. D. Cassieru c. r.
capitanu in pensiune Const. Stezaru asterne ratiotiniulu cu unele
observari, ca sumele preliminate din anulu trecutulu nu s'au
radicatu. Se alegu 3 comisiuni, cea d'ntaiu de 5 membrii pen-
tru revederea ratiotiniulu, a dou'a de 3, pentru conscrierea mem-
briloru noi si a trei'a din 5 membrii pentru pregatirea bugetulu
pe anulu venitoriu. — Siedinti'a se suspinde pe 5 minute.
Chiamandu-se membrii la ordine D. Presiedinte incunoscintié-
za Adunarea ca i s'au insinuat 5 disertatiuni, a Il. D. V. pre-
siedinte T. Cipariu, D. Advocatu Gozmanu, Dlui Baritiu, D.
Prot. Antonelli si Dr. Hodosiu — cari tote se citescu pe rindu
de pe tribuna. Cu acest'a siedinti'a de astadi s'au inchisu la
1 1/2 ora dupa amedi. — La 3 ore s'a datu prandiulu in onó-
rea ospetiloru, la care au luat parte 130 persone, aci s'au
radicatu 5 toasté — 2 toasté au radicatu Il. D. V. presied. Tim.
Cipariu mai intaiu pentru **Maiestatea Sea Imperatulu** —
apoi pentru Escell. Sea D. Presiedinte, Il. D. Cons. Elia Ma-
cellariu au radicatu unu toastu pentru D. V. Presied. T. Ci-
pariu, numindulu principele literaturéi; d. Baritiu pen-
tru cetatienii Abrudulu multiamindu-le pentru rar'a ospitalitate;
Dr. Hodosiu in numele Abrudeniloru multiumesce ospetiloru.

Ser'a la 8 ore s'au tinutu concertulu de Dsiôra Elis'a
Circ'a. — Publiculu atat'a era de numerosu de numai incapea
in sala cea mare a Abrudulu. Pieseles executate de Dr'a Eli-
s'a Circ'a au miscatu pe cei de fatia incatu de 3 ori au salutatu
cu: Sa traiesca! tumultuose. Dr'a Elis'a Circ'a este petre-

cuta de admiratiunea tuturor pentru o executare asiá de dibace a artei atáta de frumoase.

In 29/17 Augustu 1865 s'au inceputu siedinti'a la 9 óre dimineti'a sub presidiulu ordinariu. La propunerea d. presiedinte sa perlege protocolulu siedintiei precedente prin notariulu adhocu D. Iustinu Papiu, si dupa unele observatiuni ne esentiale facute de cátra Domnii: Dr. Bobu, si Amosu Francu se accepta.

Domnulu membru alu Asociatiunei Dionisiu Tobiasiu assesorele sedriei comitatense din Abrudu propune ca sa se cetésca numele membrilor din Abrudu, pentru ca crede ca din Abrudu suntu inscriși mai multi membrii decâtu s'au auditu din raportulu dlui secretariu Rusu.

Rdis D. presiedinte propune ca sa se cetésca toti membrii Asociatiunei, sa se cetésca numele acelor'a cari suntu in restantie cu respunderea taxei, precumu si acelor'a cari prin subtragere au incetatu de a fi membrii Asociatiunei. —

D. Protopopu Antoneli propune ca sa se cetésca numai membrii Asociatiunei de pe anulu 186⁴/₅, pentru acésta propunere vorbescu D. D. Mezei, Dr Bobu si Papiu si nemai insinuindu-se alti vorbitori presidiulu resuma propunerile facute, dtntre care la votisare propunerea D. Protopopu Antoneli se priimesce.

D. Secretariu Rusu citeste numele mebrilor de pe la anulu 186⁴/₅ si rechiemandu-se din mai multe párti intregirea listei, la propunerea Ilus. Sele D. Cons. Gub. E. Macelariu cá adeca membrii cari au respunsu taxele si nu suntu inscriși in protocolulu membrilor Asociatiunei, pentru lamurirea lucrului se reclame la comitetu; se trece la ordinea dilei. — Conformu punctulu 1-iu a programei statorite presidiulu pune la ordinea dilei alegerea controlorului Asociatiunei in loculu fostulu controloru D. Alessandro Bacu, si a unui archivariu in loculu fostulu archivariu D. Vis. Romanu a cáru resemnatiune s'au cititu in siedinti'a precedentá. — Deci la propunerea D. Cons. gub. Elia Macelariu se alegu unanimu D. D. Professori Ioann Popescu de controloru si Nicolae Cristea de archivariu. —

Venindu la ordinea dilei priimirea raporturilor comisiunilor alese in siedinti'a precedentá, mai nainte referéda comisiunea insarcinata cu censurarea socoteleloru, a cárei referinte D. Professoru Micu pasindu pe tribuna raportéda, ca comisiunea au aflatu ratiotniulu din ordinea cea mai buna. Pentru aceea Adunarea generale esprima D. cassieru multiamita. — Dupa acést'a se iau la desbatere reflexiunile comisiunei in privinti'a unor positiuni de erogate si anume: a) cumca espensele facute cu tiparirea actelor Asociatiunei n'aru fi de ajunsu documentate, de óre ce rabatulu de 5% nu este anume amintitu.

Cu privire la acést'a positiune dificultata propune D. cons. gub. E. Macelariu ca luandu-se astadata spre sciintia, pe venitoriu sa se documenteze asemenea espense cu tóta esactitatea.

D. Dr. Bobu sprijinindu propunerea adauge: ca intreghindu-se ratiotniulu sa se referésca la vinitórea adunare generale. Presidiulu aducandu propunerile fácute la votisare propunerea D. cons. gub. E. Macelariu se priimesce. b) Cumca tenerului Dragomiru i s'aru fi asignatu cá bani colegiali 60 fl. v. a. fára de a fi fostu preliminarati de adunarea generala din Hatiegu. D. Secretariu Rusu cu privire la acést'a dificultate espune motivulu din care au purcesu comitetulu la asemnarea acestei summe dicendu ca acelu comitetu vadiendu lips'a aretata de tenerulu Dragomiru, care neavendu alte mijlóce de unde se suplinésca banii colegiali: erá in periclu de a-si perde unu anu. Pentru acei'a s'au aplaciatu summ'a numita in sperantia, ca Adunarea venitóre generale va incuviintiá acésta procedere dictata de ne incungiuraver'a necesitate, iarú la casu contrariu va fi gat'a de a o efundá cassei. R. D. canonicu Negrutiu este de opiniune, ca acésta summa espendata fára a fi fostu prevediuta in bugetulu anului 186⁴/₅ cu atát'a mai putinu s'aru poté incuviintiá, cu cátu ca acestu tenaru au mai avutu dela Asociatiune unu stipendiu de 300 fl. v. a. — Dnu Dr. Brendusianu din motive pre largu deduse propune incuviintiarea summei. Asemenea D. Axentie e de parere ca sa se incuviintieze, ear déca nu s'aru incuviintiá D-sea inca va stá cu ceialalti colegi la efundarea summei cassei Asociatiunei. In contr'a acestei propuneri si pentru parerea R. D. canonicu Negrutiu cá sa nu se incuviintieze suntu: D D. Densiusianu si Dr. Bobu. Dr. Tincu demustra ca nu s'au espendatu mai multu decâtu au fostu preliminarati pe anulu 186⁴/₅, fára din banii preliminarati de stipendiu la care nu s'au insinuat nici unu concurinte s'au aplaciatu unu ajutoriu extraordinariu de 60 fl. v. a. cu incuviintiarea cárei'a inse preste summa preliminarata in budgetu nu s'au trecut: e de parerea Dlu Dr. Brendusianu cá sa se incuviintieze. D. cons. gub. E. Macelariu sustine pe ante vorbitoriu si se alatura lângá propunerea Dlu Dr. Brendusianu, asemenea supr'a locotenentele D. Ignatu si D. vice comitele Francu. Inchieindu-se desbaterea se aduce la votisare mai antáiu propu-

punerea Dlu Dr. Brendusianu, care priimindu-se de cátra adunarea generale presidiulu enuntia: Adunarea generale asignatiunea summei de 60 fl. v. a. ca banii colegiali tenerului Dragomiru i incuviintiaze. — c) Cumca obligatiunea in summa de 300fl. donata Asociatiunei prin D. Georgie Visia din Zlatița, nu s'aru fi potutu realisá, din care causá respectivulu daruitoriu pâna acum'a diplom'a de membru fundatoru nici ca i-se espedá. Cu privire la acestu obiectu D. Secretariu Rusu arata starea lucrului din actele Asociatiunei mai pe largu, si anume ca pentru realisarea acestei obligatiuni comitetulu Asociatiunei aru fi incredintiatu lucrulu Dlu advocatu Gozmanu din Oradea mare; dupa ce insa debitórele au devenitu insolvente, actele s'au retramisú comitetulu Asociatiunei. D. cons. gub. E. Macelariu propune cá sa se incredintieze caus'a unui comitetu cu insarcinarea de a referá la viitórea Adunare generale.

d) D. Professoru Moldovanu observéza ca preste totu s'au espendatu spese neprelimate 159 fl. 45 xr. v. a., din care suma afara de cei 60 fl. v. a., aplaciatu tenerului Dragomiru s'aru mai poté subtrage portulu cártiloru capetate in suma de 28 fl. 29 xr. v. a., si asiá aru mai ramané inca 100 fl. 60 xr. v. a., despre care summe erogate fára de autorisare comitetulu sa se rectifice. Asupr'a acestoru positiuni de espense se incinse o desbatee infocata, la care luandu parte DD. Macelariu, Rusu, Densiusianu, Moldovanu, Dr. Bobu, si Georgie Baritiu, dupa o espunere mai pre largu a acestui din urma, care revarsendu lumin'a asupr'a cestiunei aretandu cu esemple de cáte ori póte veni comitetulu Asociatiunei in pusetiune de a nu se poté retiené dela spese neprelimate fára daun'a simtivera a Asociatiunei, atinge prin trecatu si intrebarea: déca nu cum-va aru fi cu scopu a se concede comitetulu unu seliu de revirementu pentru asemenea casuri neprevedite; in urma propune cá sa se prelimineze pentru espense neprevedite unu cuantu mai mare. Inchieindu-se desbaterea presidiulu resumá resultatulu si aduce la votare mai antáiu: déca adunarea generale incuviintiédia si restulu de 100 fl. 60 xr. v. a. cá erogati fára preliminaru. — Dupa acést'a urméza si propunerea D. G. Baritiu. Ambele supunendu-se votárei se priimescu; si presiedintele enuntia: Adunarea generale decide: cá pentru spese neprevedite sa se prelimineze unu cuantu mai mare, care sa se legitimeze la adunarea generale. — (Va urmá.)

II-lea articulu de lege unгурésca dela 1844 si alu V-lea si XVI-lea dela 184⁷/₈.

Scótemu din „Zukunft“ nr. 34. Augustu 26 urmatórea apretiuire, cum credemu, bine motivata a susunumitoru articuli de lege unгурésca, spre a servi de indreptariu celoru ce li compete, si nu au acésta fóia periodica, ce se redigéza cu atát'a cunoscintia de causa, carea aru trebuí imbratísia de toti Románii cáti citescu nemtiesce, si se intereséza de caus'a ce ni e solidara, pentru ca si pana acum ea au bine meritatu de natiunea nóstra.

„Este cunoscutu, ca in tempii ce n'au trecut demultu, legile Regatului Ungari'a se desbatau si se emiteau prin dietele sele in limb'a latina. Unu síru de cercustári, ce n'au locu a se mai desfesiurá aci, contribuirea, spre a ajunge la domnia in viati'a publica o limba mórtá. Déca, cum nu se póte negá, usu'lu limbei latine in legislatiune a fostu o pede-ca pentru desvoltarea limbelorú tieriei, totusi acestu spedientu alu datinei cuprindea in sine acea mare bunatate, ca macaru ca pe deoparte, ce e dreptu, ca erá o strembatate de o potrivá, fatia cu tóte limbile din Ungari'a, de alta parte totusi n'a suferitu pe nice o limba a tieriei, cá, preferindu-se in legislatiune, sa casiueneze celoralalte limbe alta nedreptate si mai mare.

Articululu de lege alu II-lea din 1843, carele au inaltiatu limb'a magiara la singur'a limba oficiósa nu numai in afacerile interne si externe ale Cancelariei de Curte unгурesci, ale Locutientiei si curiei regesci, ci acelasi totudeodata a decretatu: cá articuli de lege pe venitoriu sa se radigeze si santioneze numai in limb'a magiara, si ca acésta ideoma de aci inainte sa fia ea eschisivu limb'a desbateriloru in dieta — acestu articlu dede dreptulu publicu aviticu — alu; Ungariei antái'a lovitura de mórté, erá legile din 1848 a dóu'a si cea mai de pre urma.

De órece articululu de lege V. din 184⁷/₈ in § 3-lea prescrie; ca nimenéanu se póte alege deputatu in dieta care nu cunóscelimb'a magiara; eara articululu de lege XVI detiermuresce; ca limb'a desbateriloru comunei prin tóte comitatele atáta in adunárele generali cátu si prin comitate are sa fia eschisivu numai cea magiara, cu acést'a magiarii adusera l'a implinitu acelu lucru, de care oii s'au fostu ocupatu inca de pela 1790.

Dupre dreptulu publicu aviticu seu stramosiescu alu Ungariei egemoni'a politica erá lângá clasele asiá numite privi-

legiate dar celu puțin diferitele naționalități din Ungari'a erau puse pe linia egală, căci clerulu, nobilimea și municipiele libere se bucurau de aceleași privilegii și scutiri; usulu limbii latine în legislațiune și în toate ramurile administrațiunii mai înalte n'a lasatu să se încuibze nice o egemonia de limbă națională. Dar legislațiunea astoru 40 de ani, de-si a surpatu regimulu aviticu alu classelor privilegiate, totusi prin aceea cercustare ca a bagatu mai în tota viața publică limb'a magiara în locul limbii latine ce era neutrală, precum și deschiderea căilei la regimulu ministerialu parlamentariu în locul sistemii municipalei bețrâne, cu acest'a, și mai alesu cu dominatul limbii magiare, a creatu egemonia cea mai rea și mai nesuportabilă, căci e cea mai intolerantă, între toate egemoniile — egemonia a deca cea națională a Rasei magiare. Care Rasea abia prin legislațiunea dela 1790—1848 s'a aventatu la ce mai înainte n'a fostu nici odata: la naționalitate privilegiată politică dominantă a Regatului Ungariei.

Liberaliloru magiari le place a se laudă cu spiritulu celu liberalu a-lu legei electorali dela 1848, că un'a ce aru jacea pe bas'a cea mai întinsă, și, din peccate se lasara a se amagi, prin censulu celu micu, ce lu determină art. de lege ung. V. spre essertiarea dreptului de alegere, și unele din Organele publicistice slavice (române nu?) a glorifică „cuprinsulu celu democraticu“ alu legiloru din 1848, fără a bagă de seama, că prin dreptulu de alegere lasatu nobililoru agricultori (cortès-bäuerliche adel), și încă și mai tare prin magiarisarea administrațiunii comitatelor și a comitetelor centrali, înscarnate cu conducerea alegeriloru, acelu parutu cuprinsu democraticu în fapta e asiă dispusu, că pentru alte naționalități din Ungari'a sa devina iluzoriu, și numai Magiariloru sa le fia folositoriu.

Dintre totii paragrafii cei rei ai articolului V. de lege electorala § 3-lea, amintitu dej'a, este celu mai periculosu, după a cărui'a cuprinsu și țienore numai acei'a potu fi alesi deputati la dieta, cari știu limb'a magiara.

Prin acesta determinare grea de violentia, ve eschide dela dreptulu de a poté fi alesu deputatu la dieta multe mii de cetățeni Slovaci, Ruteni, Serbi, Români și Germani, cari astfelu intru toate au facultatea de a fi alesi s'a prefacutu într'o naluca seacă tota bas'a democratică cea laudată a legei electorali. Acestu paragrafu, carele pe totii alegatorii nemagiari, la casulu, deca ei n'aru fi învetațu limb'a magiara, i pedepsese, printr'unu felu de ostracismu nemai auditu în statele civilizate moderne, cu perderea dreptului de eligibilitate, carea pedepsa în alte state se pune de lege numai în urm'a verunei crime seu sentințe desonoratōrie; acesta determinare, o repetim, carea în concertu încă cu altele mai multe din legislațiunea ungarăscă mai nouă, în direcțiune diametrică opusă cu constituțiunea stramosiăscă, a sustinutu și favorizatu aparenția, că și cum renegarea națiunii proprii între celelalte popora nemagiare din Ungari'a aru fi unu folosu; acesta lege carea, în nescu cu altele și cu placut'a practica, a servitu scopulu, spre a realiză în Ungari'a, privilegiulu celu mai blestematu din toate privilegiile, — spre a realiză, dicemu, domnia politica a uneia Rase, privindu-se din ver ce punctu de vedere alu dreptului, precum și alu dreptății, alu intereselor naționali și materiali, e o nepotintă complinită. — Totu asiă de cu nepotintă e și acea determinare în lege, nu mai puțin violentă: că în acesta Ungaria, carea, pelunga abea 4½ milioane de Magiari, numera mai multu de 5 milioane nemagiari, precum: Slavi, Români, Nemți etc., sa fia limb'a cea magiara limb'a eschisivă a afaceriloru dietei. Acestu II articulu dela 1843, carele în seclulu alu nouespediecelea, în seclulu inviației simțiului naționalu în patri'a parintiloru, pe pământulu stramosiăscu din vécuri, scote afara din dieta pe naționalități; carele prin aceea, ca elu, eschidindu dulcile și sacrele sunete ale limbii materne din toate dirigatoriile mainalte, o face sa amutiăscă și în representațiunea țierei, aduce pe Europ'a la îndoiela, ca ore în Ungari'a, afara de cea magiara, se voru fi mai aflandu și alte națiuni cu simțiulu cunoscintiei de sine, i canta, trebuie, că și determinările amintite mai susu ale legei electorali din 1848, a se trage la o radicală modificatiune în dieta.

În camerele belgice Valonulu că și Fiamandesulu vorbesce în limb'a maternă; totu asiă și Germanulu, Francesulu și Italianulu fiacare în limb'a sea în svatulu confederațiunii Elvetianu. Însasi Prussi'a, carea de altmăntrelea purcede cu atât'a necruțiere în germanisarea elementului Polonesu, li ierța Poloniloru, că în dieta sa se folosiăscă de limb'a cea dulce a mamei lor. Russi'a, asiă numit'a Russia barbara, lasa prin Provinciile de pelanga marea baltică că Nemții sa vorbesca pe limb'a lor în representațiunile Gubernamentali. În senatulu imperialu audiramu cuvenlări slavice, în dietele dincolo *)

*) Pentru noi; pentru cei din Vienn'a din coci.

de Leit'a este liberu totu omulu a discuta în limb'a maternă a sea; în diet'a Ardélului s'au vorbitu nemțiesce, romanesce și ungarcesce — și apoi numai în Ungari'a sa-i fia iertatu la o ideoma, fără nice unu titlu de dreptate, de necesitate politica seu de cultura, numai în Ungari'a, dicemu, sa-i fia iertatu la o limbă a dá pe usia afara din sala dietei pe toate celelalte limbi? Nu se poté! Nici odata!

Noi apelămu — nu la simțiulu de sine alu Slaviloru și Româniloru ungureni, unu ce asemine de natur'a sea e unu cuptoru, n'are trebuința de atietiare — noi apelămu la simțiamentulu de dreptate, ce sperămu sa nu se fi știusu de totu, alu națiunii magiare, care și până adie încă totu națiunea politica cea dominantă, că până e tempu, sa mai deă din domnia sea de buna voia macaru aceea ce, de sine și în sine, nu se mai poté sustine fără o încordare arteficiōsă a tuturoru poteriloru.

Magiarii încă de multu, gonescu o politica, ce le interita și încordăza preste tota mesur'a poterile naturali, încātu, deca ei nu voru mai lasă din opintire, nu se poté că în cele din urma sa nu ajunga la o crisa de desnervare și despoterire — cui apoi, după legile naturei, va avé sa urmedie cu o impetuositate atâtă mai neconținută poterea juna a Slaviloru și a Româniloru ungureni, cu câtă aceea a fostu mai otelita prin resistința și lupta.

Ast'a este asiă de adevratu, că cândă amu fi inimiți Rasei magiare, cum prelege! nu suntemu — svadulu nostru cătra Magiari aru trebui sa sune: Manati înainte totu asiă — că până acum!

Ma noi, în numele păcii naționali, alu integrității politice a regatului Ungariei și a libertății, precum și în numele interesului propriu alu Magiariloru, le strigămu admonendu: *Discite justitiam moniti!*

Schimbarea ministriloru și a sistemii în Austri'a.

(Din Hist. polit. Blätter, III Heft, 1 Aug.)

(Continuare și capetu din nr. 64 și 65.)

Se cade a avé talente organizatoriice; se cade a le luă unde le gasesci, și sa multimesci lui Domnedieu, deca mai gasesci atari minuni într'o țiera atâtă de redascalita. Au nu D. de Schmerling însusi a marturisit'o cândă i ardea lumin'a la degetu: ca face trebuința de o refacere radicală a sistemii administrative de până acum, și de Introduceerea autonómiei? Vedi bine ca acest'a este mai usioru de vorbitu decâtă de facutu, mai alesu dupăca încă și dela Decembre 1860 până astadi s'a urmatu chiaru contrariulu la ceea ce era mai necesariu a se face. Peatunci D. de Schmerling mai întâiu de toate sa-si fi pusu întrebarea: ca ore de unde vine acesta stare a finanțelor imperatției, ce nu se poté îmbunătăți, unde acelu neconținutu deficitu colosalu? Vedi bine ca au fostu cause binecuvântate de ce nu s'a pusu o atare întrebare; căci atunci aru fi trebuitu a si dá acelu răspunsu neplacutu ce l'a datu mai daunadi Conte Leo Thun în cas'a domniloru; ca adevca tota stricatiunea, ce un'a după alt'a sa încarca în spinarea poporului, fără că acest'a sa fia în stare a rebonifică spesele, vine dela sisteme straine. Cu a diecea parte din încordatur'a poteriloru contribuțore în 1848 s'aru fi potuto restaveri unu ecilibru completu; dar chiaru de atunci s'a începutu mai tare a se face totu meru la organizări în spiritu strainu — și acum eaca-ti urmările.

Mai este și alta cauza a situațiunii prezente, ce e apa pe mór'a federalistiloru. Noi amu recunoscutu o trasura fundamentală în acea dorința a acestui partitu: ca Austri'a sa se întorca la sine însasi. Între cauzele acestei calamități se numera fără îndoiela și fapt'a ca Austri'a de dieci de ani a fostu cu multu pré puțin acasa. Ea că potere mare luase asupra-si așperarea dreptului europénu. Adevratu frumoasă rol'a acest'a. presupunendu ca spesele i se respatescu și ca ostenitiunile aducu ce-va. Nici un'a nici alt'a nu s'a întemplat. Deca nescine aru calculă p. e. ca ce și câtă a costatu finanțiele austriace și ce folosu i-au adusu relațiunile sale cu Germani'a dela 1815 încoci, aru esși mai multe sute de milioane chielțuite și desdaunare — tufa, cum chiaru dovedescu anii 1854, 1859 și 1863. — Situațiunea mai da dreptate federalistiloru și atunci, cândă ei dicu, ca adevrat'a și singur'a aducătoriă de folosu misiune a Austriei, ce i stă deschisă, nu e în apusu, în genere vorbindu, ci în Resaritu; căci din Apusu n'ai ce sa mai aduci decâtă idei și cărti, pecandu Resaritul, e încă unu terenu neexploatatu cum l'a lasatu Ddieu în vergeori'a s'a, și totusi Resaritul a fostu celu mai negritu din partea politice de până acum. Vedi bine ca acesta politica a fostu tradițională, dar tradițiunea da de margini acolo până unde se poté. Imperiulu austriacu, acest'a nu se mai poté negă, se vede acum constrinsu de natur'a lucrurilor: că mai multu decâtă pan'acum sa remana acasa, și

porurea mai întâi de toate să se caute de trebile sale. Austri'a se reculege!

Aci jace o victorie și mai departe a direcțiunii federaliste, și aceluși apoi va avea de urmare că să dea partidului germanu liberalu o lovitură și mai mare. Dar toată lovitura ce o suferă aceluși partid este de necesitate, împreună cu o resbateră simțibilă și asupra partidului magiaru liberalu. Se poate ca chiaru pre aceluși să se rădăme speranța ministrilor celor noi fatia cu dualismulu magiaru. Partidulu magiaru liberalu ce e dreptu până acum încă nu e putreditu; dar totuși nici elu nu se poate subtrage dela calamitatea obstesca — Ungari'a suferă împreună. Mai încolo aceluși partid germanu nu mai poate oferi dreptu desdaunare pentru jertfa unității Imperiului o pozițiune mai înaltă în confederațiunea germană, pentru că Austri'a peste totu nu se poate lasă mai afundu în aventur'a germană; ci i caută, câtu numai e cu potința, a se margini la trebile sale proprii, a remane acasă strinsu, a se crutiă pe sine și a-și crutiă banii sei. Eara spre aceluși i trebuiesce mai înainte de toate o legatură strinsă cu Ungari'a!

Avemu dreptu deci să credem, că pentru Austri'a a resaritu o perioada a federalismulu moderatu. Decentralizațiune în loculu centralizațiunii, întărirea dietelor singurari în loculu Burocratismulu parlamentariu; Imperatulu mai multu regim, Autonomi'a în totu loculu unde numai se afla capacitate spre aceea. Înainte de 15 ani problema aceluși n'aru fi fostu de această marime gigantică că acum; dar după ce Imperi'a în urm'a atătoru ocaziuni nefolosite, se află earesi pusa înaintea aceluși probleme, ci cu mai mare înțelegere, trebuie să credem că chiaru problema aceluși este propri'a ei, și pentru puterea dela Ostu singura posibilă. Sic aut non! În toată întemplantarea toată modelele germane, mi vine a dice basta de germane — căci nimic'a nu e mai germanu decâtu principiulu federativu — se aratara în Austri'a de adevărate nepotințe.

De aceea noi gratulăm Imperiulu Cesarulu din inimă, că de aici înainte nu va mai avea Miniștri de partidulu germanu mare (grossdeutsche), ci Miniștri austriaci, Miniștri țerilor și ai popoarelor proprii, eara nu ai partitelor străine. Așa este în totu loculu pe subț soare, numai în Austri'a a fostu altfel; dar aceluși eră o lume pe dosu, și că atare, mai alesu într'unu statu atâtu de poliglotu, nu putea avea nici unu sferitu bunu.

Negresitu este tristu că starea puțin mangaiosă a Austriei tocmai acum se da pe fatia cându Europ'a cea legală, Germani'a cea legală aru fi avutu cea mai mare trebuința de ajutorulu ei. Într'acestu evenimentu se poate vedea chiaru semnul că și Ddieu a parasitu ordinea lucrurilor dela 1815. Puterile revoluționari și serbăza triumfurile de colo până colo, și cându Imperatorulu de lângă Sena i aru venit eara în capu să ese le tapetu cu proiectulu seu de congressu: ce i s'aru potea răspunde cu temei? Toate faptele revoluțiunii celei mai noue stau neatacate de facto, de ce să nu potă fi recunoscute și în forma? Puterea cea din urma ce se mai ocupă cu apărarea dreptulu europénu a cădiutu în neactivitate; *) ca trebuie să-și vadă de ale sale, și fite securi că de aci încolo și ea că toate celelalte staturi va fi înaintata numai de principiulu, comunu astadi — de Eulumercantilu.

Din calatori'a P. S. S. Episcopulu Aradulu către Sabiu.

Din cerculu Muresulu 10/8 1865.

(Continuare din nr. premergatoriu.)

La toate acestea urmara aclamațiunile poporulu, care se pareau, că numai au capetu.

În urm'a acestui cuventu de bine venire I. S. răspunde punendu începutu cuventulu seu: Bucurați-ve și ve veseliți dinpreună cu mine fiiloru și fraților! după care urm'a unu cuventu patrundietoriu, plinu de amoré parinteasca, care storse lacrimi de bucuria din ochii tuturor'a, descriindu cu vii colóre stadiulu ostilității, și sacrificiulu tuturoru barbatiloru eluptatori; inse isvoru de unde curge bucuri'a noastră, este numai nulu, și aceluși este M. S. pré lum. Imperatu și Rege alu nostru Franciscu Iosifu I. (unde intrerumse unu vive întreitu) înbarbatindu, cu o elocință frumoasă pre toti în vechi'a credința eredită nouă dela strabunii și parinții nostri către S. M. și sacrata cas'a Absburgico-Lotaringica.

După aceluși descriindu prea nimeritu istori'a Bisericii-

*) Conventiunea de Gastein, preparata între Monarhi și încheiata de Miniștri, este unu argumentu mai multu, că toate proiectele de Germanismu mare frankfurtane s'au dusu. „Zukunft“-ulu dice: că Lauenburg-ulu e prussianu și după fapta și forma, Schleswig-ulu de fapta, eara în Holstein toată puterea militaria și comercială se afla în mână Prusiei, și speréza că, la tempulu seu, Austri'a va avea parte de bogate compensațiuni teritoriale — unde nu mi spune, de buna-sema în orientu!
Not'a Trad.)

loru și a școlorulu noastre, îndemna pre poporu, că în viitoru, cu mai multă îngrijire se purcedă întru reținerea loru, încuragiandu pre parinți a tramite pruncii la școlă, și i provede cu cele necesari; asemenea pre Invetatori îndemnandu-i, că cu toată potințos'a activitale să se siliască a răspunde chiermării loru, și dorințelor comune a statulu, a bisericii și a omenimei.

Mai departe arétandu prin vie descriere greotătea sarcinii cu care este în povăratu, într'o diecesă atâtu de lăta, abia suportabilă, încă M. S. s'au înduratu ai mai ances'a, și mai 6. protopopiate din dieces'a Temisiorei, prin urmare, îndemna pre toti, și pre fiesce carele deschilinu, spre o nepregetată activitate, și plinirea datorințelor, că prin concurgerea aceluși a usiurandu-i sarcin'a, cu mangaiore inimă, se potă suportă greotătea dilei și asprimea suferințelor în via Domnulu.

Și așa prin archipastoresc'a binecuvântare demitandu-ne, abia ne poturamu departă fermecati de amoré, avendu prim'a ocaziune în viața noastră, a ne indulci de vocea unu adevăratu Archipastoriu. (Capetulu urméza.)

Sabiu 24 Augustu. Eri plecă Preasanti'a Sea P. Episcopulu alu Caransebesulu Ioann Popasu către Caransebesiu că să ia cărm'a Eparchiei incredite Preasantie Sele. Înțelegința română preotiescă și laică însoți pre P. Episcopulu cu mai multe trasuri până la Cristianu. Aci și luă încă odată diu'a bună dela „iubirii sei“ din mijloculu căror'a să desparte trupesce dar nu și sufletesce. Domnedieu să-i fie ajutoriu și taria și să-lu conduca și scutescă în toate întreprinderile sale, că neuitarea și nemorirea ce și o au castigatu în mijloculu celor cu care au petrecutu să strălucéscă cu atâtu mai multu în animele fiiloru celor noi sufletesce, pre cari i-au datu Ddieu spre pastoire!

— Diuariulu oficialu „W. Ztg.“ aduce mereu denumirile și redenumirile comitiloru supremi și a altorlu ampoliați mari în marele principatu Transsilvania. Așa a

Bar. Ludov. Iosic'a de comite supremu în comitatulu Clusului, a lui Lupu Vêr de comite supremu în comitatulu Solnoculu interioru, a cont. Fr. Beldi de comite supr. în comitatulu Cetăției de Balta, a Cavalerulu de Puscariu de Capitanu supr. în districtulu Fagarasiulu, a Bar. G. de Kemény de comite supremu în comitatulu Turdei, a Bar. Danielu de Bánffy de comite supr. în comit. Dobăcei, a cont. Dionisiu Kálnoki de jude reg. super. alu Trei-scaunelor, a Bar. Petricheviciu-Horvath de jude reg. super. alu scaun. Mursiulu, a contelui Ioann Nemes, Bar. Ioann de Bornemiss'a, a cont. Gabr. Bethlen și a lui Ladisl. Buteanu de consiliari guberniali.

După alte foi vieneze aru mai fi între cei denumiti de consiliari guberniali: Alexiu Nagy și Eppulu rom. cat. Fogarasy; iara de judi regesci supr. Antoniu Mico.

„Herm. Ztg.“ are unu telegramu după care în 23 Augustu se fia susternutu spre p. n. sancțiunare rescriptulu de convocarea dietei transsilvane. Convocarea aru fi de a se face pe 15 Septembrie c. n. se întielege că pe bas'a legiloru din 1848.

Covasna 6 Augustu. Astadi s'a serbatu și în comun'a aceluși diu'a natală a Maiestății Sele Imperatulu Franciscu Iosifu I. la biseric'a gr. orient. La această serbare a luat parte mai multe celebrități, între care și Escelenti'a Sea P. Metropolitu gr. cat. Alessandru Stercă Siolutiu însoțitu de Reverendissimulu d. Canonicu Ioann Negrutiu. Parochulu localu Nicolae Comsi'a, carele știu a apretiu marimea acestei dile și dadu toată silința că să o facă o adevărată serbatore; deci înca în duminéc'a precedinte i vorbi poporulu despre însemnătatea acestei dile, și pofti și pe celebritățile de alte confesiuni a luă parte la ceremoni'a, carea avea a se severși în biseric'a de confesiunea D-Sele. Pella 8 ore diminéti'a, biseric'a eră îndesuită de ascultatori, eara afara de biserică, eră asiediată garnizón'a de soldati, carea la începutulu Sântei Liturgii a datu prim'a salva de puscaturi. Cu finirea Sântei Liturgii Parochulu localu ceti cu genunchi plecati rugaciunea pentru sanetatea și îndelung'a viața a Maiestății Sele Prea bunulu nostru Monarchu, încheindu ceremoni'a cu cantarea Imnulu popularu. De aci eră se urmedie ceremoni'a la biseric'a reformată; din ce cauză inse nu s'a facutu aceluși, nu potă știu. În fine a urmatu unu prândiu strălucitu la Escelenti'a Sea P. Metropolitu gr. cat., carele a rădicatu unu toastu pentru sanetatea Maiestății Sele.

Dacă unu Monarchu și-a mai castigatu simpatia poporeloru sele, apoi atunci Maiestatea Sea Imp. Franciscu Iosifu I. întru adevéru a știutu prin parințesc'a sea îngrijire a-și castigă această simpatia și alipire a tuturoru poporeloru, și aceluși se potă cunoșce din numerulu aceluși mare a poporulu, carele pre lângă toată ocupaciunea totuși s'a adunatu forte numerosi la sânt'a biserică, și îi vedei că pe nisce fii credinciosi înalțindu rogaciuni către Ddieu pentru Parintele loru celu bunu. — Ddieu să-lu țina multi ani sanetosu! — Unu ôspe.